
Olaf Risee

De bries van ventilatoren

Begin deze eeuw woedde er een storm door het Nederlandstalige poëziewereldje. Rolluiken werden neergelaten, vensters gesloten, hier en daar werd een dichter van naam keihard van zijn sokkel geblazen. Hulptroepen traden aan, dijken werden opgehoogd, iemand balde zijn vuist en riep verontwaardigd 'stoute storm!' naar de storm - meestal tevergeefs.

De storm maakte zijn entree in een gemeenschap die zich slechts met moeite de betekenis van het woord 'storm' kon herinneren. In zevenmijlslarzen en met fier wapperende haren wervelde de ongenode gast door het voorheen zo vredige versjesland, deed verslag van al wat hij aantrof in eigenhandig gefabuleerde mythes en molesteerde *en passant* ook nog eens het orgeltje van yesterday, een in die tijd voor veel dichters heilig instrument waarop alleen de allergrootsten na schriftelijke toestemming van God himself een riedeltje mochten spelen.

*

In augustus 2003 schrijf ik voor de website *de Recensent* een recensie - of beter: een verdedigingsrede - over *Het geheim van het vermoorde geneuzel*, een bundeling van de meest spraakmakende essays van Ilja Leonard Pfeijffer. Ik houd van zijn bravoure, zijn (gespeelde) arrogantie en, belangrijker, ik verafschuw met hem de truttigheid van veel poëzie. Ik onderschrijf zijn stelling dat dichters zichzelf op het spel moeten zetten, vernieuwen, risico's nemen. Pfeijffer trekt zich geen reet aan van heilige huisjes, en zo hoort het ook - in de kunst dient elk heilig huisje onmiddellijk onbewoonbaar verklaard en gesloopt te worden. Of zij verwordt tot een zelfgenoegzame moloch.

De vernieuwing die Pfeijffer zo vurig bepleit, blijkt door de jaren heen achterwege te blijven in zijn eigen werk. Zijn poëzie, die in eerste instantie hoge

---

verwachtingen wekt, verzuip al snel in telkens weer dezelfde moerassige woordenrij die op geen enkel moment het niveau haalt van het beste werk van zijn grote idool Lucebert. Bij voordrachten klinken iedere keer dezelfde gedichten. Steevast trapt hij af met het openingsgedicht uit de bundel *Dolores*, steevast voorafgegaan door dezelfde aankondiging: "Ik zal beginnen met het ideale gedicht, dan hebben we dat alvast gehad."

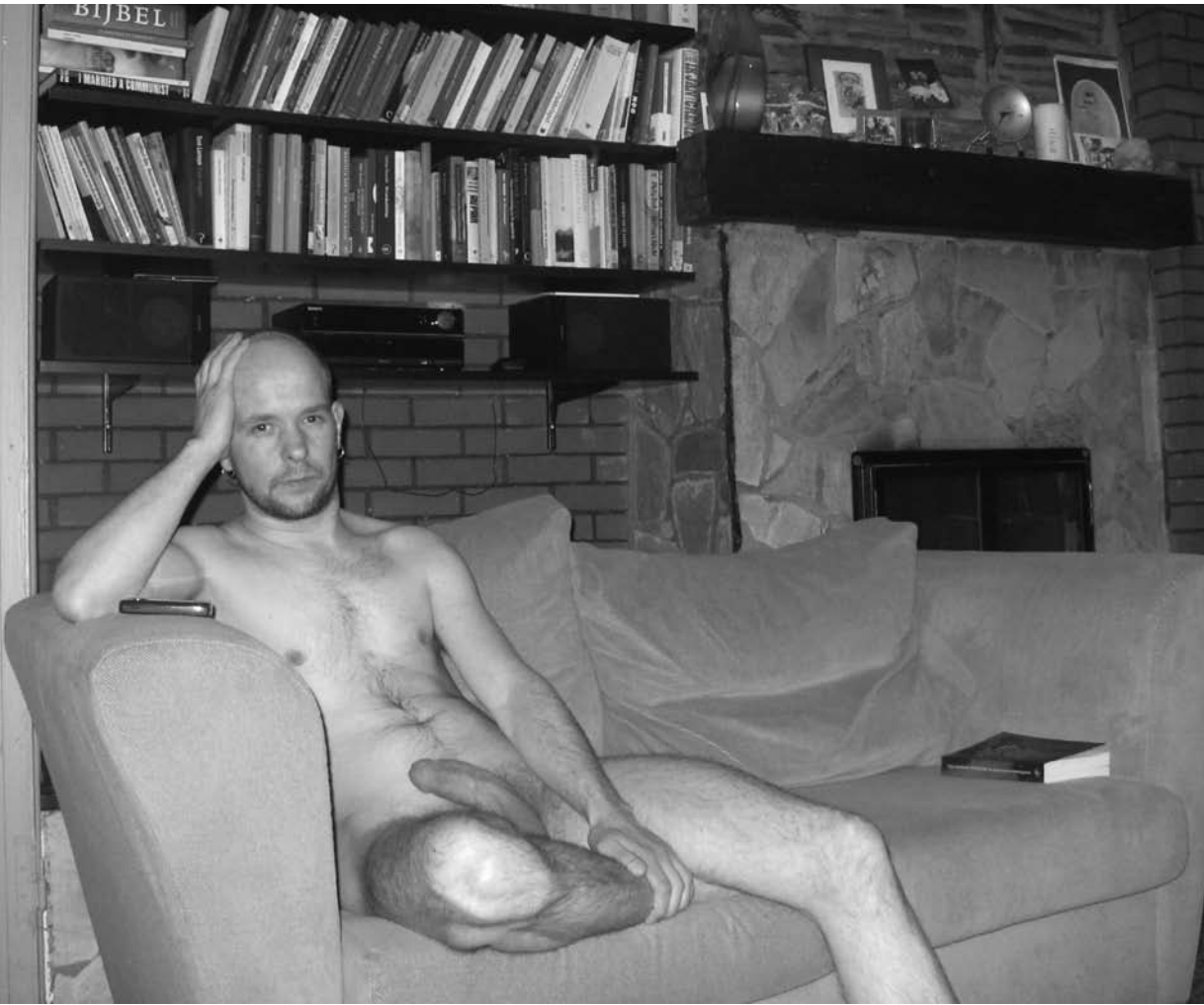
Pfeijffer keert zich fel tegen de poetry slam ('puistig provoceren op een popi podium is geen poëzie') maar ironisch genoeg is het nu bij uitstek diezelfde poetry slam die de afgelopen jaren frisse lucht in het poëziewereldje heeft geblazen. Mede hierdoor is het algehele poëzieklimaat in Nederland momenteel veel opener en vrijer dan in Vlaanderen, waar het fenomeen zich nooit echt geseteld heeft.

In 2007 is Pfeijffer jurylid bij het Nederlands Kampioenschap Poetry Slam in Utrecht. Op het einde stamelt hij amechtig hoe schitterend prachtig ontroerend mooi hij de finale wel niet vind. Hij is er zelf duidelijk nogal mee in zijn nopjes. Heeft die dekselse Pfeijffer die dichtertjes toch mooi bij de neus! Eerst de poetry slam volledig afzeiken en vervolgens doodleuk 180 graden draaien. Je zou bewondering kunnen hebben voor het feit dat Pfeijffer zijn mening *en plein public* durft te herzien. Je zou langs de andere kant ook kunnen zeggen dat Pfeijffers oorspronkelijke kritiek ronduit onzorgvuldig was, geschreven zonder enige kennis van zaken. Elke kenner weet namelijk dat het gemiddelde niveau van de poetry slam de afgelopen jaren nu juist is afgenomen. Het hoogtepunt bevindt zich precies op het moment dat Pfeijffer zijn kritiek uit.

Natuurlijk mag een dichter zijn mening herzien. Dichters zijn soms net echte mensen. Wie nooit zijn mening verandert, denkt niet na. Het cruciale punt in dezen is echter geloofwaardigheid. Bij Pfeijffer is het gegoochel met meningen een doel op zich. Het is een trucje om zichzelf een schijn van mysterie aan te meten, om net iets interessanter te lijken dan hij werkelijk is. Niet omdat hij daadwerkelijk twee keer over de kwestie heeft nagedacht. Achter de façade schuilt de leegte.

Aan trucjes geen gebrek bij Pfeijffer. Lees er zijn recensies op na. Ik geef u één voorbeeld. Een recensie over de bundel *Servetten halfstok* van Ester Naomi Perquin (*Awater*, zomer 2007), begint als volgt:

“ Pfeijffers gegoochel met meningen is een trucje om zichzelf een schijn van mysterie aan te meten, om net iets interessanter te lijken dan hij werkelijk is. ”

Zo'n omslag van Gerrit Noordzij geeft een bundel al bij voorbaat iets chics en stoffigs. Van Oorschot-poëzie. Milde mijmeringen onder wolkenluchten. Een flard van een oud liedje op het orgeltje van yesterday. 'Zo komen wij dan ook bij altijd dezelfde / bomen.' De goede oude tijd van vóór 11 september toen 'zielenpijn' nog zonder tussen-n werd gespeld. Dat werk. Maar Servetten halfstok van Ester Naomi Perquin is een debuut, dus we moeten ons niet laten afleiden door het omslagontwerp (...)

Dit is zó makkelijk scoren. Je zegt iets en vervolgens zeg je dat het eigenlijk niet ter zake doet, maar ondertussen heb je het stiekem wel gezegd en is de toon van de recensie gezet.

Wie kaatst kan de bal terug verwachten en moet dus goed kunnen vangen. Pfeijffer kan niet vangen. Als hij met de roman *Het Grote Baggerboek* genomineerd wordt voor de Gouden Doerian, een door Adriaan Jaeggi in het leven geroepen ludieke prijs voor het slechtste boek, zit Pfeijffer in een uitzending van *Buitenhof* (6 maart 2005) tegen jurylid Michaël Zeeman te jammeren dat het boehoe boehoe helemaal niet eerlijk is, zo'n prijs. Uitgerekend Pfeijffer, zelf nooit te beroerd om een goeie literaire linkse uit te delen, vindt dat het de juryverantwoording van de genomineerde boeken ontbreekt aan argumentatie, terwijl daar toch heus een aantal ware woorden in staan: 'Wederom weet Ilja Leonard Pfeijffer de Nederlandse critici en jury's van literaire prijzen te imponeren met een kruiwagen vol woordendrek, onder het mom: zoveel lawaai, daar móet wat achter zitten.'

Ik zie het probleem niet. Glashelder, lijkt me.

Eind vorig jaar verschijnt het kloeke verzameld werk van Pfeijffer, *De man van vele manieren*. Op de achterkant prijkt een gezapige, truttige foto van een piemelnaakte Ilja. Een golf van ontroering siddert door poëzieland. De een spreekt van 'moedig', de ander weet z'n tranen nauwelijks te bedwingen. Versjesland is weer even vredig als voor de storm.

Bart FM Droog, die jarenlang een verbeten strijd voerde tegen Pfeijffer, verklaart bij het bekendmaken van de longlist voor de verkiezing van de nieuwe Dichter des Vaderlands, een lichte voorkeur voor Pfeijffer te hebben. De aller-

---

eerste Nationale Poetry Slam Kampioen Erik Jan Harmens stampvoet licht melodramatisch op zijn weblog dat hij 'nóóit!' meer iets te maken wenst te hebben met de Dichters des Vaderlands-organisatie, als bekend wordt dat Pfeijffer niet op de shortlist is terecht gekomen (volgens Harmens omdat Pfeijffer naakt geposeerd heeft).

Het is onmiskenbaar de verdienste van Pfeijffer dat hij het poëziewereldje heeft weten op te schudden, maar spijtig genoeg blijkt het hem vervolgens aan inhoud te ontbreken om daadwerkelijk iets te veranderen. Ilja Leonard Pfeijffer is anno 2009 verworpen tot precies datgene waartegen hij ageert. De storm is een mager briesje geworden. De man die in zijn begindagen fulmineert tegen alles wat ook maar een beetje naar gezapigheid ruikt, heeft zijn derrière inmiddels pontificaal in het gewillige pluise van het establishment geplaatst. Twee aan weerszijden geplaatste ventilatoren laten zijn haren nog iets doen wat je met een beetje goede wil wapperen zou kunnen noemen. Of sneu.

Vindt u Kluger Hans zo goed dat u zelfs de advertenties leest?

Neem dan een abonnement en ontvang 4 keer per jaar het tijdschrift in de brievenbus. Zo geniet u ook van onze online voordelen.

>> Zie pagina 64 voor meer info <<